

Slutredovisning av projekt med dnr 374/2016
Access to the European Commission's Files in Cartel Cases
– Promoting or Preventing Effective Enforcement of the European Competition Rules?

Projektet behandlar de regelverk som styr utlämning av handlingar ur Europeiska kommissionens akter i kartellärenden. Syftet med projektet har varit att fastställa om nuvarande ordning respekterar gällande regler kring handlingars offentlighet och enskildas grundläggande rättigheter, samt hur man uppnår en balans mellan dessa båda intressen och det till viss del motstående intresset av att säkerställa en effektiv tillämpning av EU:s konkurrensregler.

På senare år har det skett en snabb utveckling inom flera av EU:s rättsområden. Inom konkurrensrätten har den offentliga tillämpningen av konkurrensreglerna skärpts. Dessutom har nya regler antagits i syfte att uppmuntra de som har lidit skada till följd av en konkurrensbegränsning att söka ersättning härför. Det har medfört att en våg av konkurrensrättsliga skadeståndsmål nu sköljer över Europa. Samtidigt har såväl reglerna kring handlingars offentlighet som skyddet för enskildas rättigheter stärkts. Under 90-talet höjdes alltfler röster kring vad man upplevde vara ett demokratiskt underskott inom EU. Kritikerna menade att avståndet mellan EU och medborgarna var alltför stort och att medborgarna saknade såväl insyn i som inflytande över EU:s politik och verksamhet. Debatten ledde till ett antal åtgärder från lagstiftarens sida och allmänhetens rätt att få tillgång till EU-institutionernas handlingar finns numera inskriven såväl i EU:s fördrag som i Stadgan.

Det finns idag ett antal aktörer, däribland nationella konkurrensmyndigheter och enskilda skadelidande, som har ett legitimt intresse av att ta del av kommissionens handlingar i kartellärenden. Att ge skadelidande tillgång till dessa handlingar kan i många fall gagna en effektiv kartellbekämpning, men riskerar också att få motsatt effekt om det leder till ett minskat antal ansökningar om immunitet mot böter (så kallade leniencyansökningar), en minskad samarbetsvilja hos misstänkta företag, eller tvingar kommissionen att lämna ut handlingar som kan skada en pågående utredning. Samtidigt föreligger risk att enskildas rättigheter inte alltid ges ett fullgott skydd. Idag styrs utlämnandet av kommissionens handlingar av ett antal regelverk med skilda syften. Projektet visar att det råder en obalans som riskerar att hämma en effektiv kartellbekämpning.

Av de rättsfall som har granskats framkommer tydligt att kommissionens agerande i dessa ärenden alltid – åtminstone till viss del – styrs av en önskan att bevara ett effektivt leniencyprogram. Det är en av anledningarna till att kommissionen konsekvent vägrar att lämna ut handlingar ur dess ärendeakter. Kommissionen har dock en svår roll att fylla då den inte bara ska säkerställa en effektiv offentlig tillämpning av det konkurrensrättsliga regelverket utan även har en skyldighet att tillse att reglerna kring skadestånd fungerar väl. Det har lett till att kommissionen numera söker publicera längre och mer informativa sanktionsbeslut. På så sätt ska skadelidande kunna få del av viktig information kring överträdelsen samtidigt som kommissionen själv kan styra vilken information som lämnas ut. Hittills har detta inte fungerat effektivt. De företag som har deltagit i kartellerna och omfattas av sanktionsbesluten har konsekvent motsatt sig publicering av längre sanktionsbeslut. När frågan om vilken information dessa beslut kan innehålla väl har letat sig igenom domstolssystemet har många år passerat sedan sanktionsbeslutet fatades.

Ett sätt att återställa balansen är att utvidga leniencyssystemet till att även omfatta immunitet mot skadeståndsansvar. För det fall sådan immunitet ges till den kartelldeltagare som först anmäler det otillåtna samarbetet till kommissionen och kombineras med en skyldighet att förse skadelidande med nödvändig bevisning kan man fortsatt garantera en effektiv tillämpning av EU:s konkurrensregler. Till skillnad från det nuvarande leniencyprogrammet, som utarbetats och antagits av kommissionen, skulle ett utökat leniencyssystem kräva godkännande av såväl rådet som Europaparlamentet. Det är således inte troligt att balansen kan återställas än på ett tag. Detta redovisas i den bok som nyligen utkommit hos Hart Publishing.

Projektet har resulterat i följande publikationer:

- *Access and Cartel Cases – Ensuring Effective Competition Law Enforcement*, Hart Publishing, 2021, 272 s.
- *The Quest for Evidence – Still an Uphill Battle for Cartel Victims?*, I Bastidas V., M. Iacovides och M. Strand (red.) *EU Competition Litigation: Transposition and First Experiences of the New Regime*, Hart Publishing, 2019, 20 s.
- *Assessing Evidence of Competition Law Infringements through National Courts – A Mission Impossible?* Publiceras i nästkommande nummer av *Competition Law Review*.